

Colorado Avenue

Pyhäjoen lukio 2002, kirjallisuuden ja kuvataiteiden tuotoksia
Lars Sundin romaanista Colorado Avenue.

Kuva: Kokkolan Kaupunginteatteri

Rannikkoseudun "Täällä Pohjantähden alla"

Lars Sundin Colorado Avenue

Lars Sundin Runeberg -palkitun romaanin pohjalta kirjoitettu Colorado Avenue sai ensi-iltansa Kokkolan kaupunginteatterissa lauantaina 14. syyskuuta. Vahvan sukutarinan Pohjanlahden rannikolta vuodesta 1881 vuoteen 1928 ohjaa **Jukka-Pekka Rotko**, ja musiikkiin siihen on säveltänyt ja sovittanut **Kari Pappinen**. Esitys toteutetaan yhteistyössä Keski-Pohjanmaan Konservatorion ja mieslauluhyt-tye Tiernapoikien kanssa.

"Dollari-Hannalla oli omalaa- tuinen suhde dynamiittiin", alkaa Lars Sundin romaanin Colorado Avenue. Kertomuksen ensim-

mäinen romaani on täky, johon lukija tarttuu. Hän haluaa tietää miksi, ja romaanin ensimmäinen osa on vastausta kysymykseen. Rödskarin Hanna on lähtenyt siirtolaiseksi Amerikkaan. Telluriden kaupungissa Coloradossa hän varttuu naiseksi sekä työssä että rakkaudessa. Lars Sund si-joittaa tapahtumat ja ihmisensä historialliseen kehykseen. Colorado Avenuessa koetaan päähenkilö Hannan mukana Amerikan siirtolaisuus, kansalaissodan kuohut ja kieltolain aika pirtuku- ninkaineen. Hannan suku ja ys- tävät ja kylän asukkaat elämän- tarinoineen levittäytyvät lukijan

eteen. Romaanin kertoja on koko ajan läsnä puhuttelemassa lukijaa, kommentoimassa, jopa häiriköimässä fiktiivisiä henkilöi- tä.

Romaani on saanut runsaasti tunnustusta, muun muassa Ru- neberg -palkinnon ja Kiitos kir- jasta -mitalin.

Pyhäjoen lukion tänä syksynä aloittaneet nuoret ovat tutustu- neet Colorado Avenue romaaniin monesta näkökulmasta; ai- neistona ovat olleet Lars Sundin romaanin, **Erik Nordbergin** näyt- tämöversio ja Jukka-Pekka Rot- kon ohjaama teatteriesitys. Opiskelijat ovat opetelleet luke-

maan kaunokirjallista tekstiä ja tuottaneet koulutöinä kirjalli- suusessettä. Kuvataiteen ensim- mäisellä kurssilla teemana on ollut ihminen: mittasuhteet, ku- vaamisen keinot, omakuva, muotokuva, mallipiirustus. Colo- rado Avenuen lukukokemuksen perusteella opiskelija valitsi yh- den henkilön, jonka hän visuali- soi kuvataiteen kurssilla. Tässä liitteessä on siis esillä otteita opiskelijoiden esseistä ja visu- alisoineja.

Lukuiloa!

Hannan kaksi maailmaa - kaksi suurta rakkautta

"Kahta miestä Hanna oli elä- mänsä aikana rakastanut ja lähei- senä pitänyt, ja nämä rakkaudet olivat olleet aivan erilaatuiset. Ed Nessiä Hanna oli rakastanut siten kuin nainen tavallisesti miestä rakastaa, ottanut Edin li- kelle ruumistaan, ja Ed oli anta- nut hänelle Oton ja Idan ja ilon ja murheen. Rakkaus Johannes Smedsiin oli ulottunut kauas ruumiin tuolle puolen, se oli ku- monnut kaikki totunnaiset rak- kauden ilmaukset."

Näin kirjoittaa Lars Sund kirjas- aan Puodinpitäjän poika (1997), joka on itsenäinen jatko-osa ro- maanille Colorado Avenue.

Colorado Avenue on kertomus Hannan monivaiheisesta elä- mäst, kahdesta rakkaudesta ja kahdesta maailmasta. Rakkauk- sista kyläpäällikkö Johannes Smedsiin ja Ed Nessiin sekä kahdesta maailmasta, Siklaxista ja Coloradosta.

Erik Norberg on kirjoittanut kirjasta näytelmän, jonka on oh- jannut Kokkolan kaupunginteat- teriin Jukka-Pekka Rotko. Näytelmä alkaa hetkestä, jolloin Hanna on jo aikuinen nainen.

Tapahtumat palaavat kuitenkin pian menneeseen, aikaan, jolloin Hanna oli vielä pieni tyttö.

Anne Pikkarainen

näytelmä vailla verta

Näytelmä sisälsi paljon ”vahvoja” henkilöitä, ja näyttelijäsuoritukset olivatkin hyviä. Etenkin vanha Johannes ja Hanna olivat vertaansa vailla perussuomalaisina, vakavina ja arvokkaina, turhaa hempeilyä välttävinä. Näytelmässä oli paljon huumoria, minusta ehkä vähän turhankin paljon, sillä esityksen aihe oli aika vakava, mutta toisaalta se kevensi ehkä hiukan surullista tunnelmaa. Ainoana asiana esityksessä jäi ärsyttämään se, miten Amerikkaa, (huokaus) jälleen kerran, kuvataan unelmien maaksi, jossa kaikki on hyvin. Tämä tosin kuului näytelmään ja näytelmän tapahtuma-aikaan ja on näin ollen ymmärrettävää.

Juho Virpiranta

Loppukohtaukset esitettiin niin kuin jännityselokuvis-
sa. Saattoi vain yrittää arvata, mitä seuraavaksi tapahtuisi. Kaiken lisäksi ihmiset näytelmässä olivat uskottavia, paitsi Hannan äiti siinä vaiheessa, kun hän kosketti Hannan kirjeitä. Ei kukaan pysty sanomaan kosketuksen perusteella, ovatko asiat hyvin. Mutta silti se toi asiaan mukavasti tunnetta. Näytelmän viimeiset kaksi minuuttia olivat hyvät jatko-osaa suunniteltaessa. Olisi hyvä jatkaa siitä, kun Otto on paennut ulkomaille ja palaa myöhemmin takaisin Suomeen katsomaan lastaan ja Rödskäriä.

Vesa-Pekka Arola

”Dollari-Hannalla oli omalaatuisen suhde dynamiittiin”, kuuluu jostain ylhäältä, näyttämön perukoilta. Pian tumma, noin kuusissakymmenissä oleva naishenkilö astelee näyttämön sivulle rakennetulle tasanteelle ja istuu tuolille surullisen ja uupunee näköisenä. Lava täyttyy ihmisistä, jotka huutelevat: ”Miksi Hanna ei avaa? Onko se kuollut?” Tajuan, että tuolilla huokaileva nainen on Hanna, Colorado Avenue-näytelmän päähenkilö.

Jukka-Pekka Rotko on ohjannut Kokkolan kaupunginteatterissa esitettävän näytelmän, Colorado Avenue. Näytelmä sijoittuu 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun Pohjanmaalle, Siklaxin mielikuvituskyliin sekä Amerikkaan, Coloradoon. Se kertoo nuoresta pohjalaisesta naisesta, Hannasta, joka lähtee siirtolaiseksi valtameren toiselle puolelle saadakseen rahaa äidilleen ja itselleen, jotta he voisivat ostaa takaisin Rödskärin saaren. Saari kuului heille aikanaan,

mutta he menettivät sen perikunnalle Hannan isän kuoltua merellä.

Päähenkilössä Hanna Östmanissa on jotain kummallista rohkeutta, jolla hän selviää läpi vaikeiden aikojen. Kun Hanna lähtee Amerikkaan, hän lupaa äidilleen pysyä erossa miehistä ja tehdä töitä rahan eteen. Hanna kirjoittaa äidilleen kirjeitä, joita kunnanmies, Johannes Smeds, käy lukemassa lukutaidottomalle Hannan äidille, Östmanin muurille. Vaikka Östmanin muori ei osaa lukea, hän pystyy kirjettä koskettamalla tuntemaan, onko Hannalla asiat hyvin.

Näytelmän hauskin kohtaaminen mielestäni Hannan asiointi amerikkalaisessa työnvälitystoimistossa. Kohtauksessa Hanna ilmoittaa työnvälittäjälle haluavansa ’good pay jobin’ ja innostuu kertomaan edellisen työpaikkansa emännästä, joka tuli hulluksi. Hanna vaikuttaa niin lapselliselta, mutta selviää tästäkin tilanteesta loistavasti. Kohtauksesta tulee mukava olo, ettei aina tar-

vitse käyttäytyä niin aikuismaisesti ja virallisesti.

Yksi surullisimmista kohtauksista on ehdottomasti kunnanmies Johannes Smedsin pojan, Erikin, kuolema. Erik kuolee kansalaissodassa, taistellessaan Tampereella valkoisten joukoissa. Erik on Hannan pojan, Oton, paras ystävä ja Otto murtuu kuollessaan ystävänsä kuolemasta.

Otosta tuleekin päähenkilö näytelmän edetessä loppua kohden. Otto on Pohjanmaan saariston suuri pirtukuningas, joka salakuljettua alkoholia kieltoain aikana Suomessa. Hanna epäilee poikansa touhuja ja yrittää udella Otolta, onko hänen puuhissaan jotain laitonta, mutta Otto tiettenkin kieltää kaiken ja käskää äitinsä olemaan huoletta. Hanna saa kuitenkin selville Oton puuhut, ja he riitaantuvat. Kunnanmies Smeds, kehottaa Hannaa sopimaan poikansa kanssa, ennen kuin on liian myöhäistä, sillä hän ei itse ehtinyt sopia riitojaan oman poikansa,

Erikin, kanssa.

Näytelmän alussa Otto juoksee äitinsä luokse kauppaan ja kertoo, että poliisit jahtaavat häntä. Loppukohtauksessa palaataan tähän samaan kohtaukseen; nyt katsoja tietää, mistä on kysymys ja ymmärtää alun tapahtumat. Otto kertoo äidilleen, että häntä epäillään murhasta, jota hän ei ole tehnyt ja hänen on lähdettävä pakomatkalta. Hanna uskoo poikansa syyttömyyteen, ja he sopivat riitansa, ennen kuin Otto pakenee. Näytelmän loppu siis jättää avonaisen kohdan mahdollisille jatko-osille, joita katsoja jää odottamaan innolla.

Colorado Avenue on vaikuttava ja todentuntainen kuvaus siirtolaisnaisen ja hänen perheensä elämästä vuosisatojen vaihteen Suomessa ja Amerikassa. Elämä on kovaa, mutta siitä selvitään ihailtavalla sisulla, jota ei monelta nykyihmiseltä löydykään.

Maija Hyödynmaa

Saara Pakaslahden akvarellimaalaus ja kirjallinen luonnehdinta kunnanmies Johannes Smedsistä

Kunnanmies Johannes Smeds. Sixlaxilaisella kunnanmies Johannes Smedsillä on monta roolia Lars Sundin Colorado Avenue -romaanissa. Ennen kaikkea hän on isä pojilleen Erikille ja Gustaville, vaikka nämä kaksi isä-poikasuhdetta eivät olekaan sieltä helpoimmasta päästä. Toisaalta hänellä on lämmin ja erityinen suhde Dollari-Hannaan, jota hän tukee ja auttaa tämän ongelmissa. Tärkeä asema hänellä on myös kuntalaisten keskuudessa, ja niinpä valtiopäivä- ja kunnanmies Smeds nautti näiden vankkumatonta luottamusta ja arvostusta. Tämä on Johanneksen salainen ylpeydenaihe, joka tuottaa hänelle suurta henkistä tyydytystä. Kunnanmiehen elämä ei ole kuitenkaan helppo elämä. Kunnanmies Smeds on kuin pohjalaisen miehen prototyyppi. Hän on vankkumattoman luja ja vakaa kuin peruskallio. Hän on ylpeä ja verhoaa vaitelaisuuteen todelliset tunteensa. Hän on elämässään kovia kokenut, monissa vesissä keitetty, silti pohjimmiltaan herkkä ja hyvä.

Romaanin keskeisenä teemana ovat ihmissuhteet, sillä oikeastaan koko kerrottu tarina punoutuu Hannan ja hänen läheistensä keskinäisten suhteiden ympärille. Kirjassa kuvatut ihmissuhteet eivät ole sieltä helpoimmasta päästä, mutta eiväthän tosielämänkään suhteet missään nimessä helppoja ole, päinvastoin. Ristiriidat ja konfliktit henkilöhahmojen välillä tekivät romaanista jollakin tapaa elämänmakuisen ja aidon dramaattisen. Eryyksen kipeinä Sund on kuvannut lapsien ja heidän vanhempensa väliset suhteet.

Romaanissa historia toistaa itseään useankin otteeseen: oma lapsi tekee jotain niin anteeksi-antamatonta, että se uhkaa rikkoa herkin suhteen lopullisesti. Uhka muuttui todeksi kunnanmies Johannes Smedsin ja hänen poikansa Erikin kohdalla, kun poika rikkoi isänsä tahtoa vastaan ja uhraisi itsensä isänmaan puolesta. ”Kun Erik lähti Saksaan minä en tahtonu antaa sitä anteeksi. Erik tiesi että se soti kaikkia sitä vastahan mitä minä pirin oikiana. Ja kumminkin se lähti. Lapset voi olla kauhian jul-

mia meille, ne voi aiheuttaa meille niin paljo mielihapaa”, toteaa Johannes Hannalle.

Colorado Avenue seuraa Hannan elämää kolmenkymmenenvuoden ajan. Sund ei tyydy pelkääntään keskittymään henkilöhahmojensa elämiin, vaan seuraa häikäilemättömän tarkasti myös aikaa ja sen ilmiöitä.

Kirjan kolmen jakson aikana eletään ensin Venäjän sortovuotia, sitten sisällissodan aikakautta ja lopulta kieltoain aikaa. Tämä on keino, jolla Sund maalaa tapahtumille uskottavat kulissit, ja onnistuu nokkelasti liittämään henkilöhahmonsa näiden aikakausien tapahtumiin mukaan: ”Helmikuun manifestiin vastattiin Suomessa lähettämällä joukkoadressi keisarille. Runsaan viikon aikana adressiin kerättiin yli 500 000 nimeä. Maan kaik-

kien kuntien edustajista koostuvan lähetystön oli määrä viedä joukkoadressi keisarille Pietariin.

Siklaxin talonpojat valitsivat yksimielisesti Johannes Eriksson Smedsin edustajakseen suureen lähetystöön.”

Romaani on voimakkaasti sidoksissa paitsi aikaan, myös paikkaan. Pohjanmaa on ro-

maanin sydän, näyttämö, jolla näytellään suurten tunteiden draamoja sukupolvesta toiseen. Kiistämättä myös Amerikalla ja varsinkin kaivoskaupunki Telluridella on merkittävä osuus Hannan ja lasten elämässä. Varsinaisena takapiruna hämmöttää kuitenkin New York; se on eräänlainen valojen ja unelmien kaupunki, joka tuntuu kummittelevan melkein jokaiselle henkilö-
hahmole romaanissa.

Saara Pakaslahti

Ristiriidat ja konfliktit
henkilöhahmojen
välillä tekivät
romaanista jollakin
tapaa elämänmakuisen
ja aidon dramaattisen.

Colorado Avenue, unelma muiden joukossa

Ihminen unelmassa, unelma ihmisessä ovat sanat, joihin **Lars Sundin** ja myöhemmin **Erik Norbergin** näyttämömuotoon kirjoittaman Colorado Avenuen juoni ja dramatiikka kiteytyvät mieltä kiehtovalla tavalla. Juoni keskittyy pienessä Siklaxin kylässä, ruotsinkielisellä rannikko-seudulla, syntyneen Hannan ja hänen elämänsä liittyvien ihmisten vaiheisiin 1800- ja 1900-luvun vaihteessa. Tarina etenee Hannan kautta, kun hän muistelee elämänsä lapsuus-ajoista vanhuuden päiviin saakka. Tuohon vaiherikkaaseen elämään mahtuvat Johannes Smedsin, Hannan elämän toisen suuren rakkauden, perheessä piikana olo, Amerikkaan muutto, siel-

lä avioituminen ja Oton, Hannan pojan, kasvaminen aikuiseksi.

Unelmat särkyneinä, elämään turtuneena, Hanna palaa vastahakoisen poikansa kanssa Suomeen, Siklaxin kylään, josta myös Ed oli kotoisin. Väki kylänraitilla juoruaa kielet kuivina, kuinka "Östmannin likka" on tullut takaisin. Hanna päättää heti Suomeen tultuaan, ettei hän aio pysyä toimeettomana. Hän marsii kyläläisten luokse ja palkkaa joukosta miehiä rakentamaan hänelle kaupan. Onhan siinä kansalla ihmettelemistä, kun Hanna maksaa palkat dollareilla. Elämänsä alamäkeä laskeva Hanna on ilmeeton, mutta kauppa

on kuin selvä päätös hänelle. Siitä muotoutuu Hannalle se viimeinen ylämäki, jolle ihminen saa elämässään nousta ja olla hetken, edes pienen hetken onnen laella. Kauppa onkin paikka, josta tarina saa alkunsa, kun Hanna ja Johannes muistelevat vanhoina elämää ja sen käänteitä, hiljaa, kuin ajasta irronneina. Tarinan ja etenkin näytelmäversion symboliikka on tunteita herättävää, jota ei voi kahlita sanoiksi. Tarina heijastaa unelmien etsimisen ja löytämisen iloa ja surua, rikkautta ja köyhyyttä. Hanna saa kokea, että unelmien löytäminen ei aina tee unelmista totuutta kauniimpaa.

Miikkael Azaize

Sund kuvaa kirjan paikkoja ja henkilöitä mielettömän todellisen tuntuisesti.

Jokainen henkilö on oma persoonansa, mutta heillä kaikilla on jotain yhteistä; he ovat syvällä sisimmässään surullisia, yksinäisiä. Unilla ja enteillä on tärkeä sivuosa tässä kirjassa. Kuolema hengittää henkilöiden niskaan, mutta niinhän se tekee, kaikkihan me kuolemme. Tari-

nassa ei kuitenkaan tunnuta jäävän kovinkaan kauaksi aikaa mu-rehtimaan kuolleita. Ehkä se on yksi kirjan sanomista; vaikka kuolema on surullista ja tekee sisäisesti kipeää, se on niin välttämätöntä ja jokapäiväistä, että se hyväksytään. Ja ainahan on rakkautta...

Kirjan kertoja on Hannan ja Edin lapsenlapsen lapsi. Tapa, jolla kertoja saa tietoonsa tapah-

tumat, on vähintäänkin erikoinen ja todella jännä. Valokuvan tai mykkäelokuvan käsikirjoituksen kautta hän pääsee tarinaan mukaan tarkastelemaan menneisyyden ihmisiä ja maisemia. Hän jututtaa kyläläisiä ja välillä häntä käsketään siirtymään pois edestä. Lukijan mielikuviutus saa lukea vapaasti.

Liisa Haataja

Hannan elämässä on ollut kaksi tärkeää paikkaa. Toinen on Siklax ja toinen on Amerikassa sijaitseva katu nimeltä Colorado Avenue.

Siklax on siis se paikka, missä Hanna Östman vietti elämästään noin 18 ensimmäistä vuotta. Tarkemmin sanottuna hän eli lapsuutensa Rödsjärin saaristossa. Kehtaisinpä väittää, että tämä Siklaxin pitäjä oli Hannan sydämessä aina paikka numero yksi, vaikka elämä häntä välillä kuljetti kauksikin kotiseuduilta. Siklaxia ei oikeasti ole missään, se on vain meidän päidemme sisällä. Siklax on siis vain kirjailijan mie-

likuvituksen tuotetta, ja ehkä juuri tämän takia se on meille kaikille niin helppo samaistumisen kohde.

Toinen Hannalle hyvin rakas paikka oli Telluride, jossa Colorado Avenuen varrella oli hänen kotinsa, kun hän oli Amerikassa siirtolaisena.

Coloradossa Hannan elämä mullistui monellakin tapaa. Siellä hän rakastui ensimmäistä kertaa elämässään, perusti perheen ja siellä samaisessa paikassa hän myös menetti rakkaan aviomiehensä. Colorado Avenua ja siellä tapahtuneita asioita Hanna luultavasti kantoi sie-

lussansa varmaan koko elämänsä ajan.

Niin paljon häneen vaikuttivat kaikki siellä tapahtuneet asiat, jotka muuttivat hänen elämänsä. Tämän ajatuksen Johannes Smeds hienosti kiteyttää näillä sanoilla: "Minä luulen, että päätin tuota Colorado Avenua tarttui sinun kenkiesi pohjaan ja seurasi mukana kotiin. Palan Amerikkaa sinä toit tullessasi ja näytit meille, millainen maailma voi olla ja millaiseksi se voi tulla."

Laura Möttönen

Teatteriesityksessä musiikki on koko esityksen ajan vahvasti mukana. Se kuvastaa hyvin monia tunteita ja tilanteita... eli vie näytelmää eteenpäin. Ilman musiikkia näytelmä olisikin ns. alaston. Näytelmän nähneenä voin sanoa, että se on uskoton. Vaikka lavasteet olivat yksinkertaisia ja samoja koko näytelmän ajan, ei siihen juurikaan kiinnittänyt huomiota. Hannota näytelmässä oli kolme ja välillä kaikki saattoivat olla yhdessä lavalla, kuitenkin tämä ei haitannut näytelmän seuraamista yhtään. Samoin, kun Hanna oli Amerikassa, tapahtui myös toisaalla Sixlasissa koko ajan jotain, eikä näytetty pelkästään Hannan elämää Amerikasta.

On myös asioita, jotka ilmenevät vain Colorado Avenue -kirjasta, eikä niitä saa selville pelkästään näytelmää katsomalla. Esimerkiksi se, että Hannalla onkin Oton lisäksi myös tyttö nimeltä lida. Teatteriesityksessä tätä henkilöä ei ole ollenkaan, varmaankin sen takia, koska se lida ei ole niin oleellinen henkilö kuin muut teatteriesityksen henkilöt.

Loppujen lopuksi näytelmä on kaikin puolin hyvin rakennettu ja suunniteltu ja näyttelijät olivat osaavia!! Jos vain on mahdollista, kannattaa ainakin Colorado Avenue -romaani lukea!

Anna Sarpola

Otto Näs

Otto on noin kymmenen vuotta vanha pojanviikari, joka asuu Siklaxissa äitinsä Hannan ja siskonsa lidan kanssa. Hän on ystäviensä kanssa perustanut parkinkeruuyhdistyksen. Vilinä ja vilskettä siis riittää.

Kohta Hanna kuulee kuoron laulavan ulkona, ja hän alkaa muistella, miten hän lapsena kuuli kuoron laulun Siklaxista Rödsjärin asti. Tällaiset kohdat, joissa tehdään aikaharppausta, on toteutettu todella tyylikkäästi. Ikään kuin vaivihkaa, hyvin luonnollisesti tarina palaa ajassa taaksepäin, Hannan lapsuuteen: Näyttämölle, Rödsjärin, Hannan syntymäsaaren rannalle tulee 6-vuotias Hanna ja hänen isänsä. Hanna sanoo luottavansa isänsä Mats Östmanin, "Rödsjärin, ja koko Vaasan saariston kuninkaan" sanaan kun tämä lupaa, että seuraavana päivänä Hanna pääsee Siklaxiin kuoroa kuuntelemaan. Isä ja isovelivät lähtevät merelle, ja Hannan vilkuttaessa heidän peräänsä hänen äitinsä tulee rannalle. Kun äiti kuulee, että hänen miehensä ja poikansa lähtivät merelle ilman "kalastusvehkeitä", hän nostaa kädet taivaalle ja päästää pitkän huudon. On almassa myrsky, ja ilmeisesti selvännäkijän kyvyllään äiti tietää, että

isä ja isovelit eivät palaa elävänä takaisin. Nämä ihmiset ja tämä seutu on Hannan toinen maailma, jota hän suuresti rakastaa. Eikä ihme. Täällä hän syntyi ja vietti elämänsä ensimmäiset kahdeksantoista vuotta, tässä ajassa ehti kyllä kiintyä syntymäseutuunsa.

Hannan lapsuudesta siirrytään Hannan nuoruuteen upean symbolisella tavalla: Pieni Hanna ojentaa kukkakimpun nuorelle Hannalle. Kukkakimppu toimii ikään kuin viestikapulana, jonka mukana pikku-Hannan elämä ja rooli siirtyvät nuorelle Hannalle.

Ilkka Ylikulju

Kuva: Kokkolan Kaupunginteatteri

“Se kuinka ihminen näkee paikkansa aikansa tapahtumissa. Sitä ei voi tuomita”

Johannes Smets oli kuuliainen isälleen ja totteli häntä. Tuona aikana se oli luonnollista. Hän olisi halunnut jo varhain papiksi, mutta isä, lakiin ja Jumalaan perustava tuomari ei luvannut ainoan poikansa jatkaa opintojaan lyseovuoden jälkeen. Turhaan sai Johannes opettajiltaan kirjallisen todistuksen lukupäästään. Romaanissa isä vain sanoo: “Täällä tarvitaan isäntää, ei ylioppilasta!” Johannes aikoi kapinoida ja isä totesi, että hänellä ei sitten enää ole poikaa. Yön pikku-Johannes valvoi miettien - ja taipui. Isä oli Johannekseen tyytyväinen: poika oppi viljelemään maata ja kunnioittamaan lakia.

Johannesta pidettiin viisaana, ja ihmiset kunnioittivat ja pitivät hänestä. Hän sai nuorena vastuuta ja tunnollisuutensa ja arvostelukykynsä ansiosta hän sai yhä enemmän julkisia luottamustehtäviä. Kuitenkin Johannekseen sikisi katkeruuden siemen, kun hän oli taipunut, tehnyt kuten isä käski, ei päättänyt

itse. Romaanin kertoja kuvaa: “Hänen sydänpuussaan oli avautunut halkeama.”

Katkeruuttaan Johannes purki kirjoja lukemalla. Hän luki paljon. Toisenkin kerran poika vielä antoi periksi isälleen. Hän olisi halunnut mennä naimisiin itse valitsemansa naisen kanssa, mutta isä oli jo sopinut avioliitosta Augusti Långgårdin tyttäreen Batin kanssa. Tilat olivat rakkain ja ne olisi helppo yhdistää. Kannattava kauppa, ainakin taloudellisesti.

Johannes oli isänmaallinen ja luotettava, joten siklaxilaiset valitsivat hänet valtiopäivämieheksi. Ihmiset tulivat kysymään häneltä neuvoa, ketään ei lähetetty pois ja kaikille, joille vain oli mahdollista annettiin apua. Johannes alkoi tavoitella ihmisten kiitollisuutta ja himoitsi sitä aina lisää ja lisää. Poliittisten tehtävien aika oli hänelle ylpeyden ja kiitollisuuden aikaa, mutta Johanneksesta tuli vähitellen oman ylpeytensä orja. Hän sulki kiitokset sisimpäänsä, eikä avan-

nut sitä kellekään, edes vaimoleen Smess-Batille. Näytelmässä Johannes saapuu Östmanin mäkitupaan ja pyytää nuorta Hannaa heille piiksi. Hän kertoo vaimonsa tulleen mielisairaaksi tyttövauvan kuoleman jälkeen. Ensin Hanna ei suostu pyyntöön, mutta muuttaa sitten mielensä. Esiintymislavalla silmiemme eteen kuvastui katseita, jotka puhuivat paljon ilman sanoja. Johannes katsoi Hannaa, Hanna katsoi Johannesta. Neljä vuotta myöhemmin Johannes puhuu Hanna kanssa kahdestaan. Hän kyselee, mitä Hanna aikoo tehdä palkkarahoillaan. Hän alkaa kertoa Hannalle unelmistaan, kuinka hän olisi halunnut lähteä itse valitsemansa puolison kanssa Amerikkaan.

Ilmeet ja katseet kuvastavat taas paljon. Hannako se hänen valintansa olisi ollut? Johannes alkaa kertoa piialleen Amerikasta, mahdollisuuksien ja tasa-arvon maasta. Niinpä Hanna päättää siltä seisomalta lähteä koettamaan onneaan siirtolaisena,

rahaa tienamaan. Johannes jää hämmästyneenä katsomaan juuri eronneen palvelustyttönsä perään. Tämäkö oli se kohta näytelmästä, joka liitti heidän kohtalonsa yhteen, kun juuri Johannes ehdotti Hannelle Amerikkaan lähtöä, to “land of hope and freedom”? Oliko jo tässä yhteenkuuluvuuden juuret, alku, kun Johanneksen käsi kevyesti kosketti Hannaa hänen puhuesaan unelmistaan? Hannan lähdettyä siirtolaisena tähän “luvatun maahan”, juuri Johannes on se, joka lukee Hannan kirjeet tämän äidille, Östmanin muorille. Kun kirje saapuu, Johannes oikein rientää lukemaan sen vanhalle muorille, tietäjälle, joka kirjeitä koskettelemalla tietää, miten hänen tyttärellään sujuu. Juuri Johannes puolustaa Hannaa, kun saapuu kirje, että Hannan täysihoitolaan on saapunut suomalainen, Pohjanmaalta myös oleva mies. Äiti arvaa, mitä heidän, Hannan ja Edin välillä tapahtuu. Johannes puolustele Hannan olevan jo täysi-

Siklaxin kylän kuoro on yksi tärkeimmistä tunnelman tekijöistä näytelmässä, onhan näytelmä musiikkiteatteria. Välillä kuorona ja välillä väkijoukkona esiintyvä ryhmä antaa näytelmälle uutta potkua. Kuoro ei laula vain selkeitä lauluja vaan myös tunnelmaa minun mielestäni paremmin tuovaa niin sanottua äänimattoa. Tämä ”ääntely” oli välillä jopa melko huvittavaa. Taustalla soittava orkesteri yllätti minut, kyllähän olin kuullut jo, että näytelmässä on musiikkikohtia mutta en kuvitellut kuitenkaan niitä orkesterin soittamaksi.

Vikke Heiskari

ikäinen, vaikka itekin on tapahtumista hyvin mustasukkainen. Näytelmästä sen pystyi aistimaan. Hän myös huolehtii, miksei muori vastaa tyttärensä kirjeisiin. Kirjassa kerrotaan, että kun Johannes Smess-Bat tuli henkisesti sairaaksi, hänen ja Jo-

hannuksen välille syntyi hiljaisuuden muuri. Johannes ei varmaankaan enää rakastanut vaimoaan, jos koskaan oli rakastanutkaan. Ketä hän sitten rakasti, Hannaako?

Emilia Heikkilä

Taneli Heikkilän linoleikkaus ja kirjallinen luonnehdinta Östmannin muorista

Kuvassa oleva henkilö on Östmannin muori. Hän on itsepäinen, hiukan jääräpäinenkin, tiukka, selvännäkijä, pitkävihainen, hiukan ironinen, vanha, katkera miehille, temperamenttinen, suorasukainen ja paljon muuta mieleenpainuvaa.

Johannes Smets oli ylpeä talonpoikien luottamuksesta: “Tämän ylpeytensä hän laski sisimpäänsä kaikkein syvimpään kellariholviin ja lukitsi sen sinne kääntäen avainta kahdesti, kolmesti, ikään kuin olisi omistanut isomman ja kauniimman timantin kuin Koh-I-Noor. Tai päinvastoin – kuin olisi salannut häpeällisen ja mustan rikoksen.” Hän keräsi holviinsa jokaisen kiitoksen, mutta varoi näyttämästä sitä muille, koska pelkäsi, että hän menettäisi luottamuksen.

Ainoastaan yksi henkilö kykeni näkemään syvälle Johanneksen sisimpään. Hän oli Dollari-Hanna. Eräänä päivänä hiukan hel-

luntain jälkeen, kunnanmies näkee kamarin ikkunasta Hannan kävelevän kohti taloa. Hän tulee sisään ja koputtaa arasti kamarin oveen. Hän tulee puhumaan äidistään, joka on joutunut ilmiritään tohtori Norrménin kanssa. Johannes lupaa auttaa Östmannin muoria. Hanna kiittää. Smets nyökkää ja kohottaa käntensä puolittain torjuvaan eeleseen.

Liian myöhään hän käsittää panssariinsa ilmestyneen halkeaman. Hän käsittää, että Hanna on nähnyt hänen sisimpäänsä ja häpeää suuresti. Tästä hetkestä lähtien heidän tuttavuutensa syvenee ystävyudeksi, ja siitä vä-

hitellen rakkaudeksi.

Heidän välilleen kehittyi ”tavaton yhteenkuuluvuus”. Heidän rakkautensa ei ilmene sanoin vaan elein. Toisinaan Johannes käy ostamassa tupakkia, kun sattuu kulkemaan putiikin ohi. He puhuvat jotakin merkityksetöntä. ”Yleensä asiat eivät olleet mitenkään suuria ja merkittäviä, tärkeämpää oli se mitä ei sanottu”. Heidän suhdettaan (jos sitä suhteeksi voi sanoa) lähensi myös Oton ja Johanneksen pojan, Erikin ystävyys.

Taneli Heikkilä

Iloa ja onnea, surua ja rakkautta

”Laulajat on niin kuin yhdessä, ja kuitenkin jokainen on itsekseen. Niin kuin ne muuttolinnut, jotka me eilen nähtiin, ne jotka oli matkalla etelään. Sen tekee hienoksi se kun niitä on monta yhdessä. Niin kuin yksinään mutta muodostaa yhdessä kuvioita. Kuin solmut verkossa: jos yksi puuttuu tulee verkkoon reikä. En tiennyt, että ihmisetkin voi tehdä noin.” Näin Hanna puhuu 6 –vuotiaana Erik Norbergin kirjoittamassa Colorado Avenue –näytelmäversiossa, joka on kirjoitettu Lars Sundin saman nimisen teoksen pohjalta. Tästä Hannan puheesta voisi ajatella syvällisemmin sen tarkoitusta, mutta hän oli vasta 6-

vuotias, joten kovin paljon tällaisia ”taka-ajatuksia” ei tämän ikäiseltä voi odottaa. Hanna sanoi tämän isälleen. Ehkä hän tarkoitti tällä sitä, kuinka hän rakasti isäänsä ja kuinka kaipasi häntä luokseen, kun isä oli paljon pois kotoa merillä. ”Kuin solmut verkossa: jos yksi puuttuu tulee verkkoon reikä.”

Hannan isä oli yksi noista solmuista, paljon poissa kotoa, solmuna poissa verkosta, Hannan perheessä. Jukka-Pekka Rotkon ohjaama näytelmä Kokkolassa katsoessa, pystyi näkemään, kuinka pikku-Hanna odotti ja toivoi niin kovasti yhteistä aikaa isänsä kanssa. Isä kuitenkin lähti merille, viimeisen kerran. Takai-

sin hän ei tullut ja lupaus ”huomenna, Hanna” jäi kaikumaan pikku-Hannan mieleen.

Hanna ja hänen äitinsä, Östmannin muori, hädettiin pois heidän kotisaareltaan ja he joutuivat muuttamaan huonommalle tontille. Nämä lapsuuden ikävät tapahtumat ja muisto isästä ja hänen viimeisestä lupauksestaan vaikuttivat varmasti Hannan tuleviin valintoihin hänen elämässään. Tuosta tapahtumasta lähtien Hannan elämä oli kuin vuoristorataa, täynnä iloa ja onnea, surua ja... rakkautta.

Tanja Muurinen